

Pidakärlige we ýitgä fransuz nukdaýnazary

Category: Kitapcy, Nukdaýnazar, Publisistika

написано kitapcy | 26 января, 2025

Pidakärlige we ýitgä fransuz nukdaýnazary PIDAKÄRLIGE we ÝITGÄ FRANSUZ NUKDAÝNAZARY

Ysraýylyň demirgazyk, Palestinanyňam günorta ýurtlary bilen bir hatarda ýer almagy bilen global güýç sazlaşygynda belli-külli üýtgeşmeler bolup geçýär.

Fotosurat: Fatima Šbair / AP

Dinamiki yslamy öwrenmek bilen gyzyklanan fransuz alymy Žil Kepeliň «Genosidler. Ysraýyl, Gaza we Günbatara garşıy uruş» atly täze kitabı çapdan çykdy.

Kitap Arap terjime merkezi tarapyndan 2024-nji ýylyň may aýynda arap dilinde çap edildi.

Kepeliň Gazada bolup geçýänler boýunça öz pikiri bar we munuň

ýokary okuw jaýyndaky işinden kowulmagyna sebäp bolandygyny aýdýar.

Kitap barada aýdanda bolsa, meseleleri «akly-garaly» görnüşde görýänlere okamagy maslahat beremok.

Kitap krizisiň giň, gök zolakda ýarym obýektiw prezentasiýasyny, ony böleklerə bölüp, soňra bir ýere üýşürip, täsiri sebäbe baglanyşdyryp, diýseň kesgitli görnüşde orta goýýar.

Ideologiýanyň ýerine maglumat tilsimini goýýar, bir bölegi mälim, bir bölegi bolsa ýatlanmaga mynasyp ylmy-barlaglaryň we seljermeleriň netijesinde ilkinji gezek üstünden barylan maglumatlardan doly.

7-nji oktýabrdı bolup geçenleriň iteriji güýçlerini has giň çarçuwa, ýagny dünýädäki iki güýjüň Demirgazyk (Günbatar) bilen Hytaýdyr Russiýanyň başyny çekýän Günorta ýurtlary we ösýän orta güýçleriň halkara çaknyşygy başdan geçirýän döwrünü öz içine alýan ramka ýerleşdirýär.

Ysraýylyň Demirgazyk ýurtlary bilen, Palestinanyňam Günorta ýurtlary bilen bir hatarda ýer almagy global güýç sazlaşygynda demografik we ykdysady taýdan belli-külli üýtgeşme bolup geçýär.

Bu has biň baglanyşygyň içinde iki hüjüm bolup geçdi.

Birinjisi, 2023-nji ýylyň 7-nji oktýabrynda bolup geçdi we bir bölegi hadtsany jümle-jahana gönü efirden beren videokameralary alyp barýan agressorlar tarapyndan sesli we videogörnüşli köpçüligiň dykgatyna ýetirildi.

Munuň özi ysraýyllylara gandöküşligiň aýylgançlygyny ýatladýan hadysa boldy we Günbatardyr fransyz jemgyýetlerinde ýiti täsirleri galdyrdy.

Fransuz jemgyýetçiligine aýratynam radikallaryň Fransiýadaky birden köp terrorçylykly aktlaryny ýatlatdy. Şonuň üçinem başky hepdelerde adam ýitgilerine we jebir çekenlere garşı duýgudaşlyk döredi.

Ysraýylyň deñizde, howada we guryýerde raýatlary nyşanalaýan rehim-şepagatsyz garşılygy bolan ikinji hüjumi bolsa has köp adam ýitgisi, has gorkunç agressiw hadysalary we has açlykdyr ýok etmeler bilen gutardy.

Bulam ýörgünli duýgudaşlygyň çaknyşygyň taryhyň ganlary bilen ýazyylan ezilen halkyň goldanmagyna ýonelmegine sebäp boldy.

Gilles Kepel

HOLOCAUSTES

Israël, Gaza
et la guerre
contre l'Occident

PLON

Awtor 2021-nji ýylyň Manhetten teraktyndan soň 7-nji oktýabry ýatladýar.

Şol gün Bin Ladin şuny jar edipdi:

«Gökleri beýgelden Allanyň adyna ant bolsun. Palestina howpsuz ýagdaýa gelýänçä ABŞ-nyň hem başy belada bolar!»

Kitap Palestinadaly çaknyşygy uzak wagtlap çaknyşyp gelýän taraplaryň teologiýany syýasat bilen garmagynda görýär.

Ysraýyllaryň aglaba bölegi ylahy haka ynansa, palestinalylaryň aglaba bölegi-de ylahy ýeňiše ynanýar.

Awtor Ysraýylyň geçmişde birnäçe güne, birnäçe hepdä çeken köp sanly uruşyna öwrülip seredýär we häzirki bolup geçýän wakalaryň şolardan düýpgöter tapawutlydygyny aýdýar.

1967-nji ýylyň ursunyň arasyňa ABŞ giripdi. 1973-nji ýylyň ursunda Saud Arabystany patşalygynyň nebit geçirijileruni kesme babatdaky pozisiýasy kesitleýji rol oýnapdy.

Häzir bu uruş onunjy aýyna girdi. Şol bir wagtyň özünde ne ýaraglar dymandan soňam örän uly netijeleri döretjek içerki çaknyşyklaryň içinde bolan Ysraýylam ýeňiş gazanyp bildi, ne-de «Hamas».

Awtor «Hamasyň» toparlaýyn gurluşyny-da mälim edýär we iki liniýadan emele gelendigini aýdýar.

Birinjisi, käbir ýurtlaryň üpjün edýän maliýe goldawlarynyň deregne, ABŞ bilen gatnaşyklary dowam etdirmäge meýilli syýasy liderlik. Awtoryň pikiriçe, munuň özi «Ihwanyň» («Musulman doganlar» guramasynyň» manýowrçy liniýasydyr we (awtoryň atlary we sanlary bilen agzaýan) pullary bilen arkaýyn bolup geçýär.

Ikinji liniýa bolsa, Eýranyň Rewolýusion gwardiyasynyň liniýasyna meñzeş içerki liderlikdir.

Awtor Sinwaryň 2017-nji ýylda Eýrana ýakyn durýan «Al-Mayadeen» teleýaýlymyna beren reportażynda «Kuddus güýji» goşun bölümünü serkerdesi Kasym Süleýmanynyň «Hamasa» berýän çäksiz goldawyna yşarat edendigini ýatladýar.

Şol bir wagtyň özünde (Mossad tarapyndan 1995-nji ýylda Maltada öldürilen) «Yslamy Jihat» toparynyň gurujysy Fethi el-Şikakiniň hem-ä Hasan el-Benna, hemem Homeýnä bagışlap ýasan «Homeýni. Yslam alternatiwasy» kitabyna-da ýüzlenýär.

Kitap bu ýerde «Hamasyň» ikinji liniýasy we şol bir wagtyň özünde «Yslamy jihat» bilen Eýranyň (Rewolýusion gwardiyasynyň) arasynda organiki baglanyşyk bardygyny piker edýär.

Eýranyň bolsa Liwandaky «Hizbulle» bilen organiki baglanyşygy bar. Awtor «Hizbullehyň» 7-nji oktyabr wakalary boýunça öñünden habarlydygy barada aýdylýanlary ýalana çykarandygyna ünsi çekip, bu tutuma çemeçil (!) özünü aklama hökmünde baha berýär.

Birnäçe aýa çeken ölüm howply çaknyşyklaryň yzyndan Ysraýylyň raýatlaryny goramak meselesinde onçakly güýjuniň ýokdugy belli boldy. 7-nji oktyabr wakalary boýunça öñünden habarlydygyna garamazdan, duýduryşlara pitiwa etmedi.

«Hamas» bilen Palestin hökümetiniň arasyndaky içerki oňsuksyzlyga we ilkinji liniýa (syýasy liderlik) bilen mälim edilmeýän ylalaşyklara bil baglaýan Ysraýylyň goşunu radikallaryň islegi bilen Günbatardaky ilate punktlaryny goramaga we giñeltmäge ýoneldi.

Awtoryň näme diýmek isleýändigine düşünip bolýar: Eýran we ABŞ çaknyşygy çözjek bolanoklar-da, dolandyrjak bolýarlar. Çünkü birinhisi yzyna eýerijilerini indiki maksatlary üçin elinde saklajak bolýar, ikinjisi bolsa ýarayna täsir edenok.

Jemläp aýdanymda, ýokardakylar bu kitapda ýerleşdirilen maglumatlaryň we analizleriň gysgaça beýanydyr, emma gyzyklanýanlar kitaby hökman okasynlar.

Dr. Muhammet RUMEÝHI,

Kuveýt uniwersitetiniň sosiologiá professory.

Ýekşenbe, 23.06.2024 ý. Publisistika